

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Spiegelingen

Rutgers, M.

Citation

Rutgers, M. (1998). Spiegelingen. *Bestuurskundige Berichten*, 13(1), 13-14. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234109>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234109>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Landelijke Bestuurskunde Dag '98

Donderdag 16 april wordt voor de twaalfde keer de Landelijke Bestuurskunde Dag georganiseerd. Op dit moment houden zeven studenten van de faculteit Bestuurskunde van de Universiteit Twente zich bezig met het organiseren van deze dag.

De titel van de Landelijke Bestuurskunde Dag is dit jaar: "Sturen in de samenleving: de relatie overheid - burger nader bekeken". Dit thema leent zich goed voor een brede uitwerking van veel verschillende onderwerpen en visies. Een aantal aspecten komen in alle onderdelen echter terug: de relatie tussen de overheid en haar burgers en de actualiteit.

Na een 'Twentse' ontvangst met krentewegge beginnen we met een forumdiscussie over de flexibilisering van de arbeidsmarkt. In dit forum zitten vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersverenigingen met elkaar aan tafel, ook Randstad zal aan het woord komen. Ook hebben wij verschillende mensen uit de politiek uitgenodigd om hun standpunten over dit onderwerp te belichten. Jan Marijnissen, fractievoorzitter van de SP, heeft zijn medewerking toegezegd aan de forumdiscussie. Verder zijn opmerkingen of vragen uit het publiek welkom.

Vervolgens zijn er twee ronden workshops gepland, waarbij bezoekers twee maal kunnen kiezen uit zeven workshops. De thema's hiervan lopen uiteen van Grote Steden problematiek en informatisering tot en met de ontwikkelingen in Europa. Zo zal bijvoorbeeld Michael van Praag namens de KNVB komen spreken over zelfregulering bij de aanpak van voetbalvandalisme. Schiphol zal een workshop verzorgen over rechtsbescherming van burgers bij grote projecten.

Na de eerste ronde is er een lunch. Het laatste onderdeel van de dag is een lezing door een prominente politicus of bestuurskundige. We zijn momenteel nog in onderhandeling met verschillende mensen. Het thema van de lezing staat dan ook nog niet vast. Natuurlijk sluiten we af met een borrel.

De LBD'98 wordt gehouden in de Twentse schouwburg en in het Muziekcentrum van Enschede. Dit is op loopafstand van station Enschede. Wie er voor kiest met het openbaar vervoer te komen, krijgt een deel van de reiskosten vergoed. Ook met de auto is de LBD gemakkelijk te bereiken. De dag zal beginnen om half elf, zodat bezoekers van ver ruim gelegenheid hebben om tijdig in Enschede te zijn.

Wij houden u op de hoogte van verdere ontwikkelingen rondom de LBD. In februari kunt u onze mailing tegemoet zien.

Wij hopen u op 16 april te verwelkomen in Enschede!

Voor meer recente informatie: www.bsk.utwente.nl/lbd98. Wij zijn iedere werkdag van 10.00 tot 14.00 bereikbaar op het volgende nummer: 053-4836632, fax: 053-4337415. U kunt ons ook schrijven: Stichting Landelijke Bestuurskunde Dag '98, Postbus 545, 7500 AM Enschede.

Spiegelingen

door Mark Rutgers

De vanzelfsprekendheid van welsprekendheid lijkt verloren. Anders gezegd, het belang van goede mondelinge communicatie wordt onderschat. De politieke retoriek terzijde gelaten, is er weinig aandacht voor verbale communicatie in de bestuurskunde, ongeacht of het gaat om de 'street-level bureaucrat' of de Secretaris-Generaal. Zelfs een krantartikel met als kop 'ambtenaar laks met telefoon' blijkt niet te gaan over het gesprokene, maar over de vermeende geringe bereidheid van ambtenaren de hoorn op te pakken. Geheel in lijn met Weber's 'Aktenmäßig' bestuur ligt de nadruk op de kwaliteit van het schriftwerk. Zo worden er al decennia lang 'taallessen' voor ambtenaren georganiseerd en is er zelfs een Commissie Duidelijke Taal (de zogenaamde Commissie - Vondeling) geweest. Daardoor zijn schitterende, dus onbegrijpelijke, afkortingen zoals 's.s.t.t.' volledig in onbruik geraakt. Kortom, met 'ambtelijke taal' wordt niet bedoeld op hetgeen wordt gesproken, maar op de 'geschreven taal'. Ambtelijke taal heeft als bijzonder kenmerk dat ze voor de gewone burger onbegrijpelijk is. Het standaard verweer daartegen is volgens Ritter (in 1939): "mijn vriend, gij miskent den aard der ambtelijke structuur ten eenenmale. Hetgeen de corresponderende Overheid begeert is een zoó nauwkeurige omschrijving van haar bedoelingen, dat de Geadresseerd aan den dwang van voorschrift, uitlegging of opvatting niet kan ontkomen. In de ambtelijke formulereering behoort een praeventieve sanctie te liggen voor een richting uitvoeren van den Overheidswil, of wel een zoo omzichtige bepaling van standpunten, dat de exceptie wordt afgesneden aan de wederpartij." Duidelijk, of niet soms?

Maar snel terug naar de gesproken taal. Aan de ene kant is het vanouds gebruikelijk dat de aankomend ambtenaar/bestuurder 'welsprekend' is. Dat is eenvoudigweg onderdeel van de opvoeding en daarmee vanzelfsprekend. Het is echter nooit onderdeel van enigerlei examen in het openbaar bestuur geworden. De grondslag voor ambtsexamens in Engeland is bijvoorbeeld gelegd in het (beroemde) 'Report on the permanent civil service' (1854) van Nothcote & Trevelyan. Alle vereisten voor het ambtelijke functies hebben daarin betrekking op feiten en

talen kennis die schriftelijk moeten worden getoetst.

Is er dan niets te vinden over welsprekendheid als tak van ambtelijke communicatie? Jawel, J.H. de Goede jr. – ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Rheden, aldus het titelblad – publiceerde bijvoorbeeld het boekje "Ambtelijke welsprekendheid - voornamelijk bij de uitoefening van het gemeentebestuur" (2^e druk, 1940). Het boek begint met enige theorie en oefeningen. Een illustratie: "Men houdt den mond gesloten en laat de tong rustig liggen, den mondbodem daarmee geheel bedekkend. Dan welft men de tong iets, laat de onderkaak zakken, waarna – als vanzelf – huig en gehemelte worden opgetrokken en zoodra men nu adem uitstoot, met de bedoeling klank voort te brengen, klinkt de a." (p.23). Ziedaar een tak van de bestuurskunde die in een modern curriculum probleemgestuurd en met behulp van videocamera kan worden onderwezen.

Ambtelijke welsprekendheid wordt door De Goede overigens beperkt tot de ambtelijke redenaar die *met gezag* moet spreken; dat is de ambtenaar van de burgerlijken stand die als overheidsorgaan bruid en bruidegom toespreekt en, natuurlijk, de burgemeester! Vooral de laatste krijgt zijn aandacht en wordt voorzien van adviezen voor en voorbeelden van diverse soorten redevoeringen; zoals de 'autoritaire', 'waardeerende', 'troostende' of 'leidende' toespraak. Neem bijvoorbeeld de toespraak bij een het ambtelijk jubileum: "Men mag getuigen van de genegenheid voor de gemeente, van de liefde voor het werk, van de gelegde vriendschapsbanden, van moeilijkheden waarmede moet worden gestreden, van zegen en blijdschap." Of bij een toespraak tot de politie in roerige tijden: "Met kracht roep de leider alle manschappen op tot eendrachtige samenwerking." Aardig is ook dat de burgemeester zich als voorzitter van de raad moet inhouden: "Wie zich als voorzitter herhaaldelijk in de besprekingen mengt, verspilt zijn kruut." Niet alles is overigens even stellig voorgeschreven getuige het woordje 'kan' in een advies voor de afscheidsrede van de burgemeester: "Men kan besluiten met het uitspreken van vertrouwen in de toekomst der gemeente,..."

Niemand zal waarschijnlijk ontkennen dat welsprekendheid een belangrijke vaardigheid is. Het speelt ook een grote rol in de 'ultieme toets': het sollicitatie gesprek. Welsprekendheid is - een enkele vereiste mondelinge presentatie daargelaten - geen expliciet onderdeel van enig mij bekend bestuurskunde curriculum. Maar toch... het doctoraal examen bestaat nog altijd uit een gesprek van een halfuur tussen examencommissie en kandidaat op grond waarvan het scriptiecijfer wordt vastgesteld!

*Men moet het denken bijbrengen,
niet wat al gedacht is.*

C. Gurlitt

